

Fins a quin punt és el *Public* de Dewey una societat oberta en el sentit de Popper?

MARC SANGÜESA RUBÍN

Societat Catalana de Filosofia

Resum: En aquest article podem trobar una comparació entre la defensa de la democràcia feta per Karl Popper a *The Open Society and Its Enemies* (1945) i la que fa John Dewey a *The Public and Its Problems* (1927). En primer lloc, es mostren les afinitats que hi ha entre els dos autors pel que fa al seu enfocament. Després s'explica el concepte de *Public* de John Dewey i el de *societat oberta* de Popper. A continuació, s'expliquen les semblances i les diferències entre els dos models socials proposats. Per acabar, es valora quina de les dues defenses de la democràcia pot aconseguir millor el seu propòsit.

Paraules clau: Societat oberta, Popper, *Public*, Dewey, democràcia.

To what extent is Dewey's Public an open society in Popper's sense?

Abstract: This article presents a comparison between Karl Popper's defense of democracy in *The Open Society and Its Enemies* (1945) and John Dewey's in *The Public and Its Problems* (1927). It begins by highlighting the similarities in the authors' perspectives. It then explores Dewey's concept of the *Public* and Popper's notion of the open society. Following this, the article examines both the similarities and differences between the two proposed social models. Finally, it evaluates which of the two approaches offers a more effective defense of democracy.

Key words: Open society. Popper, *Public*, Dewey, democracy.

1/ Introducció

És força coneguda la distinció que Karl Popper estableix entre societats obertes i societats tancades a la seva obra *The Open Society and Its Enemies*¹ (1945), però probablement ho és menys la noció de *Public*² establerta per John Dewey a *The Public and Its Problems*³ (1927). Entre tots dos autors hi ha moltes similituds, que ja s'albiren a l'estructura dels títols de les seves obres. D'una banda, Popper fa una defensa de la societat oberta davant uns enemics, que en el seu cas prenen la forma dels totalitarismes del segle xx. De l'altra, gairebé vint anys abans Dewey reivindica la democràcia als Estats Units quan no hi havia un moviment antidemocràtic tan evident, però sí en un context en què les masses apàtiques s'aparten de la política i alguns intel·lectuals com Walter Lippmann aplaudeixen aquesta retirada que facilitaria l'adopció d'una política tecnocràtica.

Els dos autors no només coincideixen en allò que desitgen protegir, també ho fan quan analitzen les causes d'aquests perills. Les formes de vida locals arrelades a una tradició desapareixen fruit d'una integració a una escala més global, la qual cosa té com a causa principal els avenços tecnològics que revolucionen la producció, els transports i les comunicacions. Aquest progrés industrial i tecnològic és clau tant per Dewey com per Popper a l'hora de permetre l'aparició de societats democràtiques, però al mateix temps és causa d'una sèrie de malestars que propicien la reacció antidemocràtica, sigui en forma de totalitarismes que prometen d'alguna manera la tornada a la seguretat pròpia del vell món perdut, sigui en la forma d'una tecnocràcia que suposa que el món modern és tan complex que només una elit intel·lectual el podria governar.

Però segurament l'element compartit més important és que tots dos autors fan una defensa dels seus models de societat relacionant-los amb les seves teories de la racionalitat i la deliberació públiques. D'una banda, la *societat oberta* i el *Public* sorgeixen quan s'aplica la racionalitat experimental als problemes de la vida social; de l'altra, aquests models de societat afavoreixen i desenvolupen aquest tipus d'abordatge, la qual cosa els fa més valuosos que altres formes d'organització social.

Els conceptes de *societat oberta* i de *Public* van sorgir en un context social que evidentment no és idèntic al dels nostres dies, però el cert és que algunes similituds també són innegables. En primer lloc, arreu del món sorgeixen

1. Karl POPPER, *The Open Society And Its Enemies*, London: Routledge, 1974 [Dos volums].
2. Deixem aquest mot sense traduir de l'anglès, atesa la dificultat per trobar una paraula equivalent en català. Intents de traducció com ara «públic», «opinió pública» o «esfera pública de deliberació» poden provocar confusions i un allunyament del sentit original, tal com veurem en l'apartat 2.
3. John DEWEY, *The Latter Works of John Dewey*, v. 2, Carbondale: Southern Illinois University Press, 1984.

moviments autoritaris que qüestionen la democràcia liberal. En segon terme, sovint aquesta amenaça és concebuda com una reacció als mals del procés de modernització que Popper i Dewey ja assenyalaven en el seu temps. Les tradicions i els llaços socials significatius són més febles que mai i l'individu es troba sol a l'hora de lluitar per la seva subsistència, de manera que fàcilment renegarà de la llibertat i anhelarà més seguretat. Els canvis en les formes de vida i en les exigències que la societat té sobre nosaltres són tan ràpids i confusos que molts s'abraçaran a les veritats dogmàtiques d'èpoques passades idealitzades. Finalment, veiem com els mitjans de comunicació tenen al mateix temps potencialitats democràtiques i antidemocràtiques, com ja va van albirar els dos autors en un món on el seu pes era molt menor que l'actual. Tot plegat fa sospitar que els conceptes de *societat oberta* i de *Public* poden ser útils en el nostre context actual.

Un cop vista la familiaritat que hi ha en l'enfocament de Popper i Dewey i havent justificat la pertinença de l'estudi de les seves propostes polítiques, només queda fer una introducció als conceptes de *Public* (apartat 2) i de *societat oberta* (apartat 3), per fer-ne després una comparació (apartat 4) i acabar amb una valoració de les dues propostes (apartat 5).

2/ El *Public* de John Dewey

Quan vivim en societat, el que hom fa o deixa de fer irremediament té conseqüències en altres persones. Dewey⁴ distingeix dues maneres en què les nostres accions poden afectar als altres. D'una banda, hi ha aquelles que tenen conseqüències sobre les persones que participen directament en l'acció, que formen part activament i voluntàriament d'una relació social. De l'altra, també hi ha conseqüències que afecten aquells que no hi estan directament involucrats.

A partir d'aquesta distinció, Dewey dibuixa el seu concepte de *public*.⁵ A vegades aquestes conseqüències indirectes no seran lleus ni puntuals, sinó àmplies, perdurables en el temps i serioses. A més, pot ocórrer que els així afectats prenguin consciència d'aquest fet i el valorin negativament, de tal manera que considerin que ha de ser regulat d'alguna manera per tal d'evitar-lo. En el moment en què aquest grup no només en pren consciència, sinó que s'organitza per afrontar-ho, som davant un *public*.

Ara bé, com assenyalava Eric MacGilvray,⁶ el concepte de *public* té dos usos: serveix per descriure la naturalesa de la política i com a hipòtesi sobre l'ideal democràtic. Podem afegir que el primer ús té lloc quan parla de *publics* en plural, la qual cosa correspondria al que ha estat explicat en el paràgraf an-

4. *Ibidem*, p. 243-244.

5. *Ibidem*, p. 265.

6. Eric MACGILVRAY, «Dewey's Public», *Contemporary Pragmatism*, n. 7 (1), 2010, p. 31-47.

terior. En canvi, el segon ús estaria lligat a *The Public*, que seria el conjunt de la societat en tant que potencialment afectat per qualsevol element de la vida social.

Com s'organitza el *Public* per dur a terme la seva tasca de regulació de les conseqüències no desitjades d'algunes interaccions socials? El *Public* necessita unes persones dedicades a actuar per regular les conseqüències. Es tracta dels càrrecs públics. Amb la primera distinció feta al voltant de les conseqüències directes i indirectes de les accions, Dewey⁷ esbossa també la distinció entre el que és públic (efectes de les accions vers tercers) i el que és privat (efectes de les accions sobre els directament implicats). Per tant, no és sorprenent que l'organització del *Public* sigui l'Estat.⁸ Per entendre adequadament què és el *Public* fora bo veure un exemple en què es manifesti en la seva màxima expressió. Dewey planteja que en serien un bon exemple les velles comunitats locals que van establir els pioners a Nord-amèrica. Per exemple, en aquestes comunitats es va identificar la necessitat d'alfabetitzar els infants.⁹ Com que les famílies rarament podien permetre's un instructor particular, es construïen comunitàriament escoles (sovint amb les seves pròpies mans) i es contractaven professors que eren pagats per mitjà d'impostos.

La democràcia estatunidenca va sorgir de la unió de tres elements: 1) petites comunitats agrícoles estables amb assemblees locals, 2) idees i institucions del liberalisme anglès, 3) mentalitat dels pioners (importància del treball, les habilitats personals, la iniciativa i l'adaptabilitat).¹⁰

Dewey considera que l'ascens de la ciència i la tecnologia, especialment aplicada a la producció industrial, els transports i les comunicacions van provocar una sèrie de canvis socials que van esmicolar el vell mode de vida dels pioners.¹¹ Les comunitats locals ja no són en cap mesura autosuficients ni, per tant, poden estar autogovernades, ja que es troben dins d'un context econòmic més ampli. A més, les velles tradicions que guiaven la vida i els llaços personals que només es desenvolupen en unes relacions cara a cara estables van quedar esmicolats a causa de les migracions a les grans ciutats i dels canvis constants de mode de vida que implica una economia de mercat desenvolupada.

D'aquesta manera, les comunitats locals donen pas a la Gran Societat, seguint el concepte creat per Graham Wallas.¹² Els individus d'aquesta societat es troben immersos en una xarxa de relacions molt més ampla i complexa. Per tant, moltes d'aquelles conseqüències indesitjables de la vida social tenen

7. John DEWEY, *The Latter Works of John Dewey*, v. 2, op. cit., p. 245-246.

8. *Ibidem*, p. 277.

9. *Ibidem*, p. 305-309.

10. *Ibidem*, p. 304.

11. *Ibidem*, p. 323.

12. Graham WALLAS, *The Great Society: a psychological analysis*, Lincoln: Bison Books, 1967.

la causa en processos remots i extremament complexos, no en esdeveniments concrets i propers com abans. Això provoca que el *Public* sigui incapaç d'identificar les causes del seu malestar, la qual cosa era la primera condició per a la seva aparició. Per tant, Dewey considera que el *Public* queda eclipsat, desaparegut.

Semblaria que les noves condicions materials són incompatibles amb l'existència d'un *Public* democràtic. Un context social tan complex és difícil d'entendre i, per tant, no es poden identificar les causes d'aquests malestars difusos. Així, el *Public* es troba desorientat, perdut, és incapaç d'organitzar-se perquè no troba allò que ha de ser controlat políticament. Però encara que ho pogués identificar, li mancarien les institucions necessàries per poder-les abordar, ja que no hi ha una organització política amb la capacitat d'ordenar la vida social en el context de la Gran Societat. Aquesta falta es deu a dos motius. El primer és que les causes dels perjudicis que caldria regular es troben més enllà de l'àmbit local, que era l'àmbit predilecte de l'acció política. El segon és que aquestes institucions estan motivades per idees liberals que inhibeixen l'acció de l'Estat. Es tracta d'idees que van ser emancipadores en certes condicions, però que ara són perjudicials, ja que provoquen la inacció del *Public* i, consegüentment, la seva desaparició.

Per tant, hem identificat les dues causes de l'esvaniment del *Public*: falta d'institucions polítiques i falta de capacitat de pensar la nova societat. Les velles idees i les velles institucions ja no són útils per la situació actual.

Un exemple d'això és la qüestió de l'individualisme. Les velles idees sobre la democràcia (entre les quals l'individualisme va tenir un paper important) van permetre el sorgiment d'un *Public*, però ara només serveixen per ocultar-lo. No són capaces de donar resposta a la nova situació. Cada *Public* i, per tant, cada Estat sorgeix per fer front a uns problemes diferents. Per això no hi ha una essència d'Estat. L'Estat democràtic va sorgir progressivament per resoldre una sèrie de problemes, sense tenir un ideal a la vista.¹³ Així van sorgir idees com la dels drets naturals inviolables. D'aquesta manera, neix l'individualisme: hi ha una esfera en què cap poder polític pot entrar-hi. Segons Dewey, es tracta d'una idea que va ser útil, va permetre l'augment de la producció i la lluita contra el despotisme, però en les condicions actuals, la renúncia de l'Estat a actuar en certs sectors provoca el domini d'una classe sobre una altra, provoca que no es faci càrrec d'unes conseqüències indirectes negatives. És el tema d'*Individualism, Old and New*¹⁴ (1930) i *Liberalism and Social Action*¹⁵ (1935). Per tant, el *Public* no disposa d'un Estat i queda així desorganitzat, eclipsat.

13. John DEWEY, *The Latter Works of John Dewey*, v. 2, op. cit., p. 304.

14. John DEWEY, *The Latter Works of John Dewey*, v. 5, Carbondale: Southern Illinois University Press, 1981.

15. John DEWEY, *The Latter Works of John Dewey*, v. 11, Carbondale: Southern Illinois University Press, 2008.

Si volem entendre què és el *Public*, hem de veure com seria en les condicions materials en què Dewey va viure. Quines idees i quines institucions són necessàries perquè ressorgeixi el *Public*? Malauradament, Dewey no respon del tot. Idees i institucions només sorgiran quan el *Public* hagi ressorgit. Dewey explora les condicions que permetrien que la Gran Societat esdevingué una Gran Comunitat que d'alguna manera recuperés les virtuts del vell mode de vida democràtic en un marc social molt més ampli.¹⁶

Dewey considera que el primer pas per reconstruir la democràcia és revitalitzar les comunitats locals. En primer lloc, són necessaris espais d'acció conjunta cara a cara per poder aconseguir un coneixement més adequat del món social. En aquest sentit, és clau la importància que dona Dewey a la comunicació. Aquesta no és simplement portar a l'exterior idees o creences que tenen realitat en una consciència privada amb l'esperança que arribin i siguin compreses per una altra consciència. Per Dewey, no hi ha cap tipus de coneixement sense comunicació:

The problem of securing diffused and seminal intelligence can be solved only in the degree in which local communal life becomes a reality. Signs and symbols, language, are the means of communication by which a fraternally shared experience is ushered in and sustained. But the winged words of conversation in immediate intercourse have a vital import lacking in the fixed and frozen word of written speech. (...) Their final actuality is accomplished in face-to-face relationships by means of direct give and take. Logic in its fulfilment recurs to the primitive sense of the word: dialogue. Ideas which are not communicated, shared, and reborn in expression are but soliloquy, and soliloquy is but broken and imperfect thought.¹⁷

L'acció intel·ligent només és possible en aquest marc en el qual individus col·laboren per solucionar problemes concrets en circumstàncies conegudes. Només així és possible un vertader coneixement del món social, un coneixement que és la condició necessària per l'existència d'un *Public* organitzat.¹⁸

3/ La societat oberta segons Karl Popper

La idea popperiana de societat oberta sempre va de bracet amb la idea de societat tancada. La diferència fonamental entre els dos tipus de societat es troba en la concepció de les normes i costums que ordenen la vida social. Mentre que la societat tancada està sotmesa a l'imperi dels tabús, és a dir, de creences i normes que mai es posen en qüestió, la societat oberta està dirigida

16. John DEWEY, *The Latter Works of John Dewey*, v. 2, op. cit., p. 323.

17. *Ibidem*, p. 371.

18. *Ibidem*, p. 325.

per l'activitat crítica dels seus membres, que qüestionen els tabús i basen les seves decisions en la discussió racional.¹⁹

Aquests dos tipus de societat no són dos simples models abstractes; de fet, poden trobar-se a la història. Per fer la seva caracterització, Popper se centra en el primer moment en què es va originar una societat oberta a partir d'una societat tancada: el pas de les societats arcaïques gregues a la democràcia atenenca. Ara bé, aquests canvis culturals i institucionals no s'han donat una única vegada a la història, que és plena d'avanços i retrocessos. Tant és així que en ocasions Popper adopta una perspectiva encara més àmplia i afirma que la transició a la societat oberta encara és als inicis, com ho demostren els molts tabús que encara imperen i el precari ús de la racionalitat en la solució dels problemes socials. Per tant, no es tracta simplement de conceptes descriptius, també es tracta d'ideals regulatius. Les societats obertes que existeixen i han existit encara són properes a les velles formes de vida tribal, de manera que poden ser perfeccionades d'acord amb les seves pròpies premisses.

Si bé per nosaltres és clara la diferència entre lleis naturals i les lleis i costums d'una societat, Popper afirma que un membre d'una societat tancada no percep la diferència entre unes i altres. Per això, no és sorprenent que la vida a les societats tancades sigui rígida i sotmesa a pocs canvis, ja que la regularitat de la vida social es considera tan inevitable i tan aliena a les decisions humanes com ho pot ser el clima. Els pocs canvis que hi hagi no seran fruit d'una indagació conscient per trobar una millor manera de comportar-se davant una situació més insatisfactòria o menys; seran el salt d'un tabú a un altre, com si es tractés d'una conversió religiosa. A més, els hàbits i obligacions en aquests tipus de societat determinen la vida humana fins als seus aspectes més concrets, de manera que l'individu queda «alliberat» de tota deliberació i presa de decisions, així com de la consegüent responsabilitat i angoixa davant la incertesa. A més, en aquestes societats, l'individu està completament sotmès al col·lectiu, és un òrgan amb una funció concreta dins d'un gran organisme. De fet, aquesta subordinació al col·lectiu també es manifesta en una homogeneïtat cultural que permet l'acció conjunta sense dissensos. En darrer lloc, atès que aquest tipus de societat es desenvolupa en agrupacions relativament petites, es tracta de col·lectius en què els individus tenen llaços estrets i personals, fruit de la cooperació quotidiana cara a cara, que provoca vincles afectius i relacions de solidaritat.

Per la seva banda, els membres d'una societat plenament oberta sí que disposarien d'una clara distinció entre naturalesa i convenció, entre fets i decisions. Per això, es percep que qualsevol norma o costum depèn de nosaltres, de manera que poden ser modificats si ho considerem oportú. No és sorprenent que les societats obertes siguin en aquest cas societats canviants,

19. Karl POPPER, *The Open Society And Its Enemies*, v. 1, op. cit., p. 202.

en què, a més, apareix la responsabilitat moral, ja que la nostra conducta depèn de la nostra decisió lliure i no de la naturalesa de les coses ni de la voluntat divina. A més, si l'àmbit normatiu és objecte de debat, l'homogeneïtat que feia possible la vida tribal es torna altament improbable. Així, les societats obertes són plurals, deixen un ampli marge de llibertat individual als seus membres. Finalment, aquesta forma de vida social es dona en societats extenses, de manera que les relacions es tornen impersonals i els vincles afectius i les relacions de solidaritat disminueixen dràsticament.

Si la humanitat inicialment vivia en societats tancades, per què es va donar el pas a un ordre més obert? Popper no explica sistemàticament aquesta transició, però és possible trobar alguns factors que propiciarien aquest canvi, entre els quals convé destacar el creixement demogràfic, el desenvolupament del comerç i els contactes culturals. L'augment de la població fa créixer la complexitat social i les relacions impersonals, el comerç implica donar via lliure a la iniciativa individual i el contacte amb altres cultures mostra que les pròpies creences i institucions no són les úniques possibles.

Popper no ofereix una llista de característiques institucionals de la societat oberta, però pren com a model per a la seva explicació l'Atenes democràtica dibuixada a l'*Oració fúnebre* de Pèricles. Si cal resumir l'esperit de totes les cites recollides per Popper d'aquest discurs,²⁰ podríem esmentar els següents punts:

- 1) Estat de dret. Igualtat davant la llei.
- 2) Participació política. Tots els ciutadans han de preocupar-se pels assumptes públics, com a mínim jutjant la tasca dels governants.
- 3) Valoració de la discussió racional sobre els assumptes públics. La discussió no és un obstacle per a l'acció política, sinó un requisit per actuar amb prudència.
- 4) Llibertat individual.
- 5) Necessitat d'ajudar els febles.
- 6) Cosmopolitisme. Estar obert al món i no rebutjar l'estranger.

Ara bé, per molt important que sigui l'aspecte institucional, no serem davant una societat oberta simplement per tenir unes determinades lleis i institucions. La societat oberta està animada per una fe,²¹ una fe en la raó i la llibertat de qualsevol ésser humà. Es tracta de la confiança en l'ésser humà lliure que desenvolupa les seves capacitats intel·lectuals. És una fe perquè es tracta d'una aposta, es tracta de confiar que la llibertat de tots els individus, especialment en l'ús de les seves capacitats intel·lectuals, ens acabarà reportant més béns dels que obtindríem si no les utilitzéssim.

Tot i que Popper, sense cap mena de dubte, es mostra partidari de la societat oberta, pel fet de ser més lliure, pròspera i racional, contínuament

20. *Ibidem*, p. 185-187.

21. *Ibidem*, p. 183.

n'assenyala una part fosca que no existia a la societat tancada. Hi ha tota una sèrie de malestars propis de la societat oberta que són anomenats per Popper *tensió de la civilització*:

This strain, this uneasiness, is a consequence of the breakdown of the closed society. It is still felt even in our day, especially in times of social change. It is the strain created by the effort which life in an open and partially abstract society continually demands from us by the endeavour to be rational, to forgo at least some of our emotional social needs, to look after ourselves, and to accept responsibilities. We must, I believe, bear this strain as the price to be paid for every increase in knowledge, in reasonableness, in cooperation and in mutual help, and consequently in our chances of survival, and in the size of the population. It is the price we have to pay for being human.²²

En primer lloc, les necessitats afectives i de pertinença queden molt poc satisfetes en un món individualista on prioritzen les relacions impersonals. En segon terme, apareixen els conflictes socials en una societat que ha perdut el seu caràcter orgànic i en què els rols ja no estan sancionats per cap instància sagrada. En darrer lloc, l'individu alliberat del col·lectiu i la tradició sent el pes de la responsabilitat i l'angoixa davant la falta de referents i certeses. Els que no poden suportar aquesta tensió inherent a la societat oberta intenten crear, en la mesura del possible, una societat amb les característiques pròpies de l'ordre tancat perdut: primacia del col·lectiu, homogeneïtat cultural, inqüestionabilitat de l'autoritat política i de certs costums...

4/ És el *Public* una forma de societat oberta?

Un cop fet l'esbós de les propostes i les anàlisis dels dos autors, és el moment de mostrar-ne les similituds i les diferències.

Hem vist com per Popper el cor de la societat oberta no són les institucions –per molt importants que siguin–, sinó la fe que és a la base, és a dir, certes creences i actituds efectivament desenvolupades pels membres de la societat. A *The Public and Its Problems*, Dewey ja remarca que les institucions, tot i ser importants, sempre seran un mitjà i no un fi de la democràcia. Ara bé, aquesta idea està clarament expressada quan parla de democràcia com a forma de vida al text *Creative Democracy: a Task Before Us* (1939).²³ En aquest breu escrit s'afirma que la democràcia no és un conjunt d'institucions que un cop establertes es perpetuen automàticament. La democràcia requereix un esforç actiu per part dels ciutadans. Més que el dret a vot o el

22. *Ibidem*, p. 176.

23. John DEWEY, *The Latter Works of John Dewey*, v. 14, Carbondale: Southern Illinois University Press, 2008.

parlamentarisme, la democràcia és una forma de vida, és la possessió de certes actituds per part dels ciutadans.

Les similituds entre Popper i Dewey en aquest aspecte encara van més enllà, ja que el contingut de la fe pròpia de les societats obertes i la forma de vida democràtiques són gairebé idèntics. Així, Dewey afirma que la democràcia és una forma de vida que consisteix en una fe en les possibilitats de la naturalesa humana, és a dir, fe en la capacitat de judici i acció intel·ligent si es donen les condicions apropiades. La base de la democràcia és, com en Popper, la confiança en les capacitats intel·lectuals humanes. Només sota aquesta confiança es justifica la llibertat individual i la participació política. Els altres, siguin com siguin, inclús aquells que més ens desagraden, són algú de qui es pot aprendre i que pot enriquir la nostra experiència.

Un altre punt de convergència és que tant la *societat oberta* com el *Public* no poden estar dirigits per idees generals *a priori* que no se sotmeten al tribunal de l'experiència (discussió i posada a prova). Això ho veiem en la discussió de Dewey sobre l'existència d'uns drets naturals inalienables. La diferència públic-privat pot ser útil en moltes circumstàncies, però no pot ser traçada d'una vegada per totes, sinó avaluada i reavaluada en funció de les conseqüències que se'n deriven.²⁴ En alguna ocasió,²⁵ discutint sobre la mateixa qüestió, Popper fa una argumentació similar: no es pot establir per sempre quan l'acció de l'Estat deixa de servir per salvaguardar la llibertat dels ciutadans i esdevé tirànica; aquesta línia només pot ser dibuixada i redibuixada en el debat públic al voltant de polítiques concretes. Per tant, la discussió política en aquestes societats democràtiques mai es fa en relació amb uns principis inamovibles, sinó a partir de les conseqüències i de la comparació entre alternatives reals. Popper anomena aquesta perspectiva *tecnologia social*.

Hem vist algunes similituds entre la societat oberta popperiana i el *Public deweyà*. Ara bé, alguns possibles punts de divergència passarien per la següent pregunta: patia Dewey la tensió de la civilització descrita per Popper? Atenent a la seva idea de Gran Comunitat, es pot afirmar que en alguna mesura sí que la patia, ja que aquest model social té alguns elements propis de la societat tancada.

Per començar, la Gran Societat té característiques pròpies de les societats obertes (pluralisme, canvi constant, manca de relacions personals, individualisme...) malgrat que en ella el *Public* és absent. De fet, Popper cita explícitament Wallas quan introdueix el seu concepte de *societat oberta*.²⁶ Ara bé, d'acord amb l'anàlisi deweyà, Popper hauria d'admetre que la Gran Societat també té elements propis de la societat tancada, ja que es tractaria

24. John DEWEY, *The Latter Works of John Dewey*, v. 2, op. cit., p. 281.

25. Karl POPPER, *The Open Society And Its Enemies*, v. 2, op. cit., p. 124-133.

26. Karl POPPER, *The Open Society And Its Enemies*, v. 1, op. cit., p. 202-203.

d'una societat que manté dogmàticament idees sense ser conscient de la seva utilitat real i amb serioses dificultats per abordar racionalment els problemes socials. D'aquesta manera, seríem davant un liberalisme tancat, un liberalisme que ha degenerat en perdre el seu esperit inicial i ha esdevingut tirànic en lloc d'emancipador. És interessant aquesta contraposició perquè Popper només considera com a enemics de la societat oberta el feixisme i el comunisme i totes aquelles ideologies que defensin l'ús de la força per resoldre problemes polítics, però no para atenció a les tendències antidemocràtiques que poden existir des de perspectives genuïnament liberals.

En tot cas, en Dewey es pot percebre certa nostàlgia vers les velles comunitats locals, vers la seva estabilitat²⁷ i les relacions significatives cara a cara. Certament, la Gran Societat no és útil per satisfer aquestes necessitats emocionals i, mentre que Popper es resigna, Dewey té esperances de poder satisfer-les en una societat plenament democràtica. Malgrat tot, tampoc es pot dir que Dewey sigui un defensor d'una societat tancada. Tot i que desitja més estabilitat, no renuncia a la flexibilitat de les normes socials.²⁸ Tampoc es pot dir que en la cerca d'un vincle més significatiu l'individu passi a ser una simple part d'un col·lectiu.

Finalment, també hi ha altres diferències que potser poden ser considerades de segon ordre, però que podrien tenir molta importància en la pràctica política. Popper, com a bon liberal, mostra constantment la seva desconfiança vers el poder. L'acció de l'Estat és imprescindible, però cal establir els mecanismes necessaris per vigilar que no esdevingui tirànica. En l'àmbit econòmic, accepta certa regulació de l'economia, però sempre assenyalava que aquestes accions poden dotar l'Estat d'un poder excessiu. De fet, considera que un mercat més o menys lliure és condició de possibilitat d'una societat oberta. Dewey, en canvi, mostra en innumbrables ocasions el seu malestar davant la inacció dels poders polítics en assumptes econòmics. En textos com *Democracy is radical*²⁹ (1937) i als esmentats *Individualism old and new* i *Liberalism and Social Action*, Dewey insisteix en la importància del control estatal de l'economia. Malgrat tot, podem considerar que aquesta diferència és de segon ordre, perquè tots dos autors convindrien que és un assumpte empíric, que només pot ser resolt posant en pràctica certes polítiques i discutint-ne les conseqüències.

5/ Conclusions

Un cop feta la comparació entre els dos autors, és hora de fer-ne un balanç. Qui aconsegueix fer una defensa més reeixida de la democràcia? En

27. John DEWEY, *The Latter Works of John Dewey*, v. 2, op. cit., p. 367.

28. *Ibidem*, p. 370.

29. John DEWEY, *The Latter Works of John Dewey*, v. 11, op. cit..

primer lloc, cal assenyalar que Popper fa una descripció més acurada del model social que proposa, mostrant alguns exemples històrics i fent alguna proposta concreta en matèria d'institucions. Un segon element en favor de Popper és la seva habilitat per identificar els adversaris de la democràcia i la idea de racionalitat subjacent.

Malgrat tot, a l'obra de Dewey hi trobem una anàlisi més àmplia de les idees de racionalitat, experiència i comunicació. En concret, el concepte d'*experiència*, d'una experiència en què la participació dels altres és fonamental, té un paper clau tant per Dewey com per Popper. La diferència rau que Popper fa la seva anàlisi de l'experiència partint de l'activitat científica, especialment en l'àmbit de les ciències naturals. Dewey també té present en tot moment el model d'èxit de les ciències de la naturalesa, però és capaç de dur el concepte d'*experiència* a àmbits no exclusivament epistemològics, com l'estètica i la moral. D'aquesta manera, l'esquema popperian podria ser millorat amb la visió més àmplia d'*experiència* que trobem al conjunt de l'obra de Dewey.